

Kritik mot Polismyndigheten, polisregion Stockholm, för hanteringen av en avlidens pass

Anmälan

I en anmälan till JO förde AA fram kritik mot polisinspektören BB vid Polismyndigheten, polisregion Stockholm. I de delar av anmälan som JO valt att utreda framgick i huvudsak följande.

Den 25 april 2015 avled AA:s dotter CC i sitt hem. I samband med att polisen kom till bostaden tog de med sig CC:s pass. Den 27 april 2015 makulerades och förstördes passet på uppdrag av BB. AA anförde att för henne var passet den käraste minnessaken och en ovärderlig ägodel efter dottern. Enligt AA handlade BB felaktigt när hon förstörde passet och det har lett till stora känslomässiga konsekvenser för AA.

Utredning

Polismyndigheten (DD) yttrade sig över vad som angavs i anmälan om hanteringen av den avlidnas pass. Inför yttrandet hade upplysningar hämtats in från polisregion Stockholm, kriminalkommisarien EE och polisinspektören BB.

Av EE:s och BB:s upplysningar framgick bl.a. att det inte är vanligt att de hanterat pass efter avlidna personer. När det sker tillämpar polisområde City en rutin som innebär att passet lämnas till passenheten för att makuleras och förstöras.

När det gäller det förhållandet att passet makulerades och förstördes angav Polismyndigheten bl.a. följande.

Av 28 § passförordningen framgår att en passmyndighet ska makulera ett gällande pass

1. om passet har återkallats eller dragits in,
2. när innehavaren ansöker om ett nytt pass av annan typ än provisoriskt pass eller extra pass eller, om han eller hon av särskilda skäl har behov av det tidigare passet under handläggningstiden, när det nya passet lämnas ut.

Av 11 kap. 5 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om polismyndigheternas hantering av pass och nationellt identitetskort (RPSFS 2009:14, FAP 530-1) framgår att makulerat pass och nationellt identitetskort som inte kan lämnas tillbaka till innehavaren eller sänds till Rikspolisstyrelsen ska destrueras av Polismyndigheten.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

I det aktuella fallet har Polismyndigheten makulerat och destruerat ett giltigt pass då den för vilket passet utstälts till avlidit. I 28 § passförordningen finns regler för när ett giltigt pass ska makuleras. Enligt förarbetena till passlagen kan makulering även ske i vissa andra situationer, såsom då ett giltigt pass för avliden lämnas in till passmyndighet eller då ett borttappat pass kommer till rätta och passinnehavaren har fått nytt pass (se prop. 1977/78:156, s. 41). Polismyndighetens uppfattning är att ett pass tillhörande avliden saknar användningsområde både för den avlidne och för eventuella dödsbodelägare, varför utgångspunkten måste vara att ett giltigt pass ska makuleras efter att passinnehavaren avlidit. Polismyndigheten anser mot denna bakgrund att BB hanterade passet korrekt när hon beslutade att det skulle makuleras.

När ett pass har makulerats och det inte ska lämnas tillbaka till innehavaren ska det enligt 11 kap. 5 § FAP 530-1 destrueras. I nu aktuellt fall har myndigheten inte kunnat lämna tillbaka passet till innehavaren eftersom denne avlidit, varför det var riktigt att destruera det.

— — —

Bedömning

Min utredning har enbart avsett frågan om hanteringen av CC:s pass.

Av utredningen framgår att polisen omhändertog CC:s pass i samband med att hon påträffades avliden i sitt hem. Därefter lämnades passet till BB som, i enlighet med den praxis som tillämpas inom polisområde City, lämnade över passet till tillståndsenheten som makulerade och förstörde det.

Polismyndigheten har till stöd för sin uppfattning att det funnits förutsättningar att makulera och förstöra passet hänvisat till följande uttalande i förarbetena till passlagen.

Från passåterkallelse bör skiljas makulering av pass. Som framgår av [...] förslaget skall den som söker pass i regel ge in tidigare pass för makulering. Makulering kan emellertid ske också i vissa andra situationer, såsom då ett borttappat pass kommer till rätta och passinnehavaren har fått nytt pass eller då giltigt pass för avliden lämnas in till passmyndighet. Eftersom det i sådana fall inte blir fråga om någon rättighetsinskränkning, avses regler om makulering liksom f.n. kunna meddelas i administrativ ordning. (Se prop. 1977/78:156 s. 41).

Det återgivna uttalandet gjordes i motiven till en bestämmelse som anger att ett pass endast får återkallas på de grunder som anges i passlagen (numera 4 § andra stycket passlagen). Vad lagstiftaren uttalar sig om är enligt min mening dock inte något annat än på vilken nivå som bestämmelser om makulering av pass i vissa situationer kan meddelas. Uttalandet ger alltså inte i sig Polismyndigheten någon rätt att makulera en avliden persons pass. Jag noterar också att uttalandet tar sikte på situationen att ett pass för en avliden lämnas in till passmyndigheten, där det alltså inte kan bli fråga om en rättighetsinskränkning.

I likhet med vad som annars gäller när polisen vidtar åtgärder med en enskild persons egendom anser jag därför att det måste finnas ett uttryckligt stöd i en föreskrift för att Polismyndigheten ska kunna makulera passet efter en person som avlidit. Enligt vad utredningen ger vid handen finns det inte någon sådan föreskrift. Polismyndigheten har därför inte haft något rättsligt stöd för att makulera CC:s pass och det har inte heller funnits förutsättningar att förstöra passet. Jag kan vidare inte se att det funnits förutsättningar för poliserna att omhänderta passet i CC:s bostad.

Polismyndigheten har fört fram uppfattningen att ett pass som tillhör en avliden person saknar användningsområde både för den avlidne och för eventuella dödsbodelägare. Enligt Polismyndigheten måste utgångspunkten därför vara att ett giltigt pass ska makuleras efter att passinnehavaren avlidit.

Det är givetvis angeläget att t.ex. pass och identitetskort som tillhört en avliden person inte missbrukas eller används i brottsliga syften. Jag kan mot den bakgrunden ha viss förståelse för den uppfattning som Polismyndigheten fört fram. Även om ett pass efter en avliden person saknar användningsområde kan det många gånger ha ett stort personligt värde för den avlidnes efterlevande eller andra personer som stått den avlidne nära. Det är därför ett grundläggande krav att deras rätt till den avlidnes egendom respekteras och att några åtgärder inte vidtas med den avlidnes egendom som inte har stöd i gällande regler. Polismyndigheten ska kritiserats för hur man hanterade CC:s pass.

Ärendet avslutas.